

LEGÁNYI NORBERT FŐAPÁT ÉS AZ OBLÁTUSSÁG

Az oblátusintézmény végigkíséri a szerzetesség történetét, korszakonként más és más hagyományt alakítva ki magának. Az obláció Istennek adott és az Egyház által elfogadott ígéret radikálisan megvalósított keresztény életre a bencés *Regula* szellemében, közösségben egy monostorral. Az elnevezés: „oblátus” – ’odaadott, följánlott, odaszánt’ – a keresztény ember életprogramját jelöli. A megkeresztelt keresztény „új emberként” él Krisztusban, és arra törekszik a benne hatékonyan működő kegyelem által, hogy minél teljesebben átalakuljon Krisztusban (vö. Róm 6,4; Gal 2,20; Fil 2,5).

Szunyogh Xavér Ferenc bencés oblátusszövetsége

Magyarországon az obláció modern formáját más nyugati bencés minták szem előtt tartásával Szunyogh Xavér Ferenc atya gondolta el és valósította meg. Számos segédkönyvet adott ki, népszerűsítő előadásokat tartott e témában. A kelenvölgyi Szent Szabina-kápolna az ő szolgálatával vált lelki központtá. A 20. század harmincas éveiben a bencés oblátusszövetség létszáma meghaladta a 300 főt. A második világháború után a kommunista rendszer engedélyezte a pannonhalmi és győri monostor fennmaradását, de oblációról, az oblátusintézmény továbbéléséről szó sem lehetett. A tiltás után is voltak azonban olyan testvérek, akik a tiltástól a rendszerváltásig terjedő időszakban szoros lelki kapcsolatban álltak a bencés atyákkal, obláták, oblátusok lettek. Róluk szólunk most, és egy meghatározott időkeretben, 1958–1969–1987 között tárgyaljuk a magyar bencés atyákhoz kötődő oblátusság történetét az eddig fellelhető források, emlékek alapján.

1990 előtt néhány esztendővel még csupán megtűrten léteztek oblátáink, ám 1990 után nagy lelkesedéssel szerveződött újjá a pannonhalmi obláció, majd Bakonybél és Tiszaalpár monostorához is kapcsolódtak testvérek.

A keresztény hivatások helyzete a kommunista diktatúrában

A témával még adós katolikus egyháztörténet-írásunk. Az 1945-ös esztendőt követő történeti időszak rányomta bélyegét a már intézményekben élők (papi, szerzetesi) hivatására is, befolyásolta az ebben az időben induló hivatások alakulását, módját, számát, sorsukat a

házában és a világban. A megcsönkített intézményi lehetőségek igen szűkös keretben engedélyezték fiatal nők hivatásválasztása számára, ezért sokan elhagyták az országot, hogy külföldi kolostorokba lépjenek; ez más-más arányban férfi és női hivatásokra egyaránt áll. Az itthon maradtak is keresték az egyházzal, szerzetességgel való kapcsolatot, akár az illegalitást is vállalva, vagy valamilyen szorosabb egyházi közösséghez, esetünkben az oblátaközösséghez tartozást. Mivel intézményesen és megengedetten a két házra szűkülő bencés rend nem tarthatta meg a Szunyogh Xavér atya létrehozta és irányította oblátusközösséget, a továbbiakban ők is sejtékként vagy magányosan éltek, titokban, rejtve tartották a kapcsolatot a bencésekkel. A teljes szétszórattatás és illegalitás közepette aztán bencés atyák körül összegyűlt néhány szimpatizáns, netán kisebb csoport, akik aztán egyéni úton járták az egyébként közösségi oblátautat.

A múlt század 80-as éveinek második feléig, az újjászervezés idejéig állami tiltás ellenére is oblátus-/oblátatestvérekké fogadó bencés atyák: Szunyogh Xavér a továbbiakban is, Vályi Hugó, Juhász Gergely, Legányi Norbert, Iróffy Huba, Sóllymos Szilveszter, Várszegi Asztrik.

Legányi Norbert főapát és a bencés obláták

Legányi Norbert a rendben eltöltött közös évek során tisztelte és becsülte Szunyogh Xavér rendtársát, annak apostoli-liturgikus munkáját. Főapáti törekvéseiből, célkitűzéseiből következik, hogy figyelemmel kísérte a Xavér atya összefogta obláták sorsát, és Xavér atya törekvéseit az illegalitás ellenére is pártfogolta. Főapáti naplója több helyen tanúskodik arról, hogy egyrészt tartja a kapcsolatot Xavér rendtársával Budapesten, másrészt Balázs Benedictával¹ is több alkalommal találkozott és beszélgetett. Témát nem említi a napló beszélgetéseikről, erről többet mond levelezésük.² Norbert főapát aktív főapáti szolgálata korszakából mostanáig nem sikerült oblátus- vagy oblátafelvételt igazolnunk, annál inkább a lemondása utáni időből, főként székesfehérvári éveiből, majd élete hátralévő pannonthalmi szakaszából is.

Kiss Gabriella *Tarzácia*,³ Szauerne Fetter Terézia *Blandina*,⁴ Görgy Edit *Skolasztika* testvér⁵ rendelkezéseimre bocsátották emlékezéseiket. Ezek alapján időrendi sorrendben

¹ Balázs Benedicta (1893–1978) Balázs Margit Tiszakiúrtön született, Nagy Balázs OSB ismerteti meg a bencés lelkiséggel. Szerzetesi hivatással indul, 1920-ban bencés oblációt tesz, a maga színes és kreatív, ugyanakkor ellentmondásos egyéniségével jelen van több szerzetescsoport indulásánál, szétválásánál (1949–1955). Ezt követően Budapesten él, idős korára Pécsre kerül, ahol egy egyházi otthonban hal meg. Vö. Forrai Márta: *Balázs Benedicta élete és munkássága*, in: Magyar Egyháztörténeti Évkönyv 2. kötet, 1996, 269–282.

² (Pannonthalmi) Főapátsági Levéltár, Balázs Benedicta iratai.

³ Kiss Gabriella Tarzácia logopédus tanár, a Pannonthalmi dékánia tagja, a soproni Szent Benedek Idősek Háza lakója.

mutatom be Legányi Norbert főapát oblatákkal alakuló kapcsolatait, felvételüket, illetve a felvétel diktatúrában gyakorolt módját.

Kiss Gabriella⁶ logopédus tanárnő érdeklődőként 1958-ban Szunyogh Xavér atya társaságával jött pannonhalmi lelkigyakorlatra; Legányi Norbert főapát úrral is találkoztak, aki köszöntötte őket.

„Az akkori körülmények miatt kettesével, hármassal szállingóztunk fel a Szent Hegyre, de este az ebédlőben (diákothon) már összegyűltünk. Xavér atya bejelentette az oblatákat a főapátnak, aki köszöntötte őket és áldást adott rájuk.” Kiss Gabriella ekkor találkozott először Norbert főapáttal. Megragadta egyénisége, feltűnő volt számára az a tisztelet, ahogy Xavér atya a főapátot köszöntötte.

Évtizedek után kapcsolatuk Székesfehérváron folytatódott, illetve ott vált személyessé, ekkor Norbert főapát önkéntes száműzetése éveit töltötte a Papi Otthonban, Kiss Gabriella pedig Nagykanizsa és Budapest között utazva többször meglátogatta a főapátot. Kiss Gabriella ekkor ismerte meg a bencés *Regulát*, sokat beszélgettek a bencés lelkiségről, Szent Benedekről. Így érett meg lassan Kiss Gabriellában, hogy kérje: oblatá szeretne lenni. 1975-ben elkezdte jelöltétét, 1976-ban húsvétkor Pannonhalmán a noviciátust, ekkor kapja a Tarczícia oblatanevet. 1977-ben a húsvéti nagymise után az egyik vendégszobában titokban oblatációt, fogadalmat tesz. Legányi Norbert 12 évig lelkiatyja, élete fontos döntésében is segítségére van, nem engedi, hogy illegalitásban a Szent Benedek Leányainak Társaságába lépjen. „Az ő döntése valóban Isten akarata volt számomra.” Tarczícia testvér sokat beszélgetett lelkiatyjával, Norbert főapáttal. „Különösen a II. Vatikáni Zsinatra vonatkozó ismeretek terén sokat kaptam tőle.” Az *áldott nyomában* című könyvet is tőle kapta, a beszélgetések során főapát úr megmutatta Tarczícia testvér számára a bencés lelkiség szépségét. Összegezve ezt írja Tarczícia testvér: „Az Úr nagy ajándéka volt számomra, hogy Norbert atya 12 évig lelkiatyám volt...”

Szauerné Fetter Terézia, Blandina testvér így emlékezik vissza Norbert főapáttal történt székesfehérvári találkozásaira:

„1969-ben történt. Érettségi után, keresve helyemet, egy rövid időt Székesfehérvárott töltöttem a papi otthonban. Akkor még nem sejtettem, hogy életem legmeghatározóbb napjai ezek. Az ebédlőben dolgoztam. Péczeli igazgató úr január 23-án szólt nekem, hogy mától egy

⁴ Szauerné Fetter Terézia Blandina ma is aktív tagja a bencés oblatusszövetségnek, a pilisvörösvári Szent Skolasztika-dékánia vezetője.

⁵ Görgy Edit, Skolasztika testvér 1982 óta oblatá, az 1980-as években Kalcuttai Teréz anya magyarországi összekötője volt.

⁶ BK 825: Kiss Gabriella Tarczícia levele Várszegi Asztrikhoz saját oblatussága kérdésében, Sopron, 2005. március 20.

terítéssel több kell, mert jön a főapát úr. Megérkezett az ebédlőbe. Azonnal éreztem, hogy ő több és más, mint a többi atya. Csak messziről szemléltem. Esténként a kápolnában imádkoztam a világhírű Maulbertsch-feszület alatt. Ő is odajött imádkozni. Mindig csak ketten voltunk ott. Nem szólítottuk meg egymást. Egy napon egy idős apáca rám szól: »Nem illik ott imádkozni, amikor a főapát úr imádkozik.« Nem fért belém ez a megjegyzés. Pár nap után elé álltam és megkérdeztem, hogy miért nem illik. Ő is megdöbbsent, mint ahogyan én. Nagyon kedves volt, meghívott beszélgetni a szobájába. Nagyon érdeklődő volt. Egyik nap kommentár nélkül kezembe adta a *Regulát*. Elolvastam, de nem mondott sokat, visszaadtam. De a barátságunk mélyült, sok lelki beszélgetésre emlékszem. 1970-ben Pannonhalmára küldött ekkor Ida nénihez.⁷ Szerető közösségre találtam. Aztán Juhász Gergely atyához és Karsai Géza atyához. Mindkét atya nagyon nagy szeretettel felkarolt. A továbbiakban fontos szerepet játszott Géza atya is, aki rengeteg bencés lelkeségi könyvvel ajándékozott meg (Szunyogh, Grün, Senger, Heufelder stb.). Én ezeket faltam, mint száraz szivacs a vizet.”

Blandina testvér visszaemlékezése a megismerkedésen túl fontos információkat tartalmaz arról is, miként élték meg oblatáink bencés lelkiségüket a kommunista pártállam korában:

„1971-ben újra elkértem a *Regulát*, és akkor már minden sora visszhangra talált a lelkemben. Tudtam, hogy többet szeretnék a középszerűségénél. Ajánlotta a fogadalmat. Azt abban az évben júl. 11-én Fehérvárott Norbert főapát úr szobájában letettem. Nagyon boldog voltam, nem számított, hogy mindez egy szobában, keret nélkül történt. Istent szinte fizikailag is közel éreztem magamhoz... Évente lelkigyakorlatot vezetett számunkra, akik oda jártunk, de külön-külön. Én mindig kivettem egy IBUSZ-szobát és bejártam az előadásokra. A nehéz körülmények ellenére soha nem éreztem feszültséget, félelmet. Ő nagyon természetesen viselkedett, nem lehetett érezni, mekkora lelki terhet hordoz. Eszembe sem jutott, hogy baj lehet, számomra akkor így volt kerek a világ. Ezt mind az ő fegyelmezett viselkedésének lehet köszönni.

Többen jártunk oda, nem csinált belőle titkot, de a célt természetesen nem árulta el. Így ismertem meg Kiss Gabit (Tarzícia testvér), Perényi Zsuzsát,⁸ néhány szociális testvért stb. Ezek a mondhatom mély barátságok ma is élnek. Mivel ők az idősebbek, arra törekszem, hogy intenzíven ápoljam a testvéri kapcsolatokat.”

Blandina testvér még néhány sorban ír férjéről, Szauer Józsefről, akit a bencés közösség is nyitott szeretettel fogadott és ő is jól érezte magát ebben a közösségben. Korai halála miatt Szauer József nem jutott el az oblatusságig. Blandina testvér két tanúságtétele szép példája annak, hogy mit jelent a világban élő kereszténynek a bencés közösséghez, egy monostorhoz, jelesen Pannonhalmához tartozás a mindennapokban:

„Most már véglegesen »csak« a bencés közösség a családom. Norbert Főapát úr által lett Pannonhalma és sok másik apátság igazi otthon számomra. Soha nem éreztem, hogy másfajta közösséget keressek, 35 év távlatából azt tudom mondani, ez a lehető legjobb dolog, ami az életben történhetett velem. Pannonhalmán mindig mindenkit nagyon szerettem,

⁷ Hajós Placida (1901–1980) bencés nővér, a Tiszaújfalu alapítók egyike, első perjelnöje 1927-ben, másodszer 1932–1946 között. Tanítónő, Pannonhalmán halt meg, Tiszaújfalu temették el.

⁸ Dr. Perényi Zsuzsa (1927–2004) budapesti belgyógyász, kezdetben körorvos, gyakori húsvéti vendég Pannonhalmán. 1971-ben Legányi Norbert em. főapát vette fel az oblaták közé, 1989 után nyíltan is csatlakozott az oblataszövetséghez.

szeretek ma is. Ez a közösség ad erőt az úthoz, amelyet a Mennyei Atya számomra kijelölt. Naponta boldogan bekapcsolódom a közös zsolozsma által ebbe a testvéri közösségbe.”⁹

Másutt és más összefüggésben ismét így vall oblatásága értékéről:

„Amint tudod, számomra a bencesség, Pannonhalmához tartozás *az élet, a minden*, amit ezen a földön kaphattam, s ami felszínen tart a hétköznapokban. (Az idén [2005] július 11-én lesz 30 éve, hogy Norbert főapát úr kezébe lettem az oblatiót.) Vagyunk még páran így.”

Görgey Edit, Skolasztika testvér¹⁰ Fehér Anna¹¹ és Fetter Blandina révén került kapcsolatba Pannonhalmával, majd Legányi Norbert főapáttal. Skolasztika testvér levélben mondja el visszaemlékezését:

„A teljesség igénye nélkül idézem fel 1984-ben, 22 évvel ezelőtt Norbert főapát úr kezébe tett oblatióm történetét [...]. 1981 végén kezdtem Pannonhalmát havonta egy hétvégére felkeresni. Akkoriban Kalcuttai Teréz anya magyarországi összekötője voltam (persze titokban), és amikor Norbert főapát urat megismertem, ő érdeklődéssel hallgatta azokat az eseményeket és dolgokat, amelyek ezzel kapcsolatban történtek [...].

1982 tavaszán vagy kora nyarán lehetett, amikor hirtelen és váratlanul megkérdezte, akarok-e oblatá lenni. Akkoriban csak hallomásból tudtam, mit jelent ez, és habozás nélkül igent mondtam. Ez az »igen« jelentette a beöltözést (mint elmagyarázta), ezzel kezdődött el az újoncév. ...Egy kis könyvecskét kaptam a Reguláról (Molnár Bertalan O.S.B., *Szent Benedek Rendszabályai*, Pannonhalma 1929, fele latin, fele magyar). Az egy év elteltével megkérdezte, készen vagyok-e az ígélet (akkor nem oblatióról volt szó) letételére, és én igent mondtam. Következő alkalommal, mikor ott voltam, bejött a szobába, nem mondtam mást, csak »igent«, átadta a Szt. Benedek-érmet, skapulárét, amit az egyik nővér titokban hímzett nekem, és Szunyogh Xavér Ferenc O.S.B. *Béke és öröm* c. vezérkönyvét (Pannonhalma 1929), majd megáldott és megjegyezte: »most már öt oblatám van.« »Imádkozzon« – mondta még, és így történt, hogy oblatá lettem. Később, amikor már nagyon beteg volt, egyszer azt mondtam: »mi lesz velem, kihez menjek, ha ő nem lesz«, »odaátról többet tudok segíteni magának, mint itt« – volt a válasza.

Miután meghalt, sokáig nem voltam Pannonhalmán, de végül is az ő segítségével megtaláltam a helyem az oblatások/oblaták között, akik száma azóta olyan öröndetesesen megnőtt, de most sem felejttem pusztá boldogságomat, amit akkor, régen éreztem. Remélem, a mai oblatások/oblaták is így vannak ezzel.”

Skolasztika testvér oblatáságának lelki emléke:

„Elég sok levelezésünkből valahogy megmaradt egy levelezőlap, akkor ígértette meg velem, hogy lefordítom Hume *To be a Pilgrim* [A vándor útja] c. könyvét, mert csak németül volt meg a könyvtárban. A könyv fordításának felénél meghalt az édesanyám, abba akartam hagyni mindent, de akkor szigorú volt és nem engedte.”

A kommunista diktatúra idején Pannonhalmához, ill. az egyes bencésekhez kötődő bencés oblatások/oblaták felvétele, beöltözése és noviciátusa, oblatiója egyéenként a régi szabály, gyakorlat szerint történt. Az oblatust/oblatát felvevő lelkiatya Benedek-érmet, lelki

⁹ BK 825, Fetter Terézia Blandina: *Oblatáságom története*, levél Várszegi Asztrik főapáthoz, 2005. szeptember 14.

¹⁰ BK 825, Görgey Edit Skolasztika levelei (2) Várszegi Asztrikhoz, 2007. január 12.

¹¹ Fehér Anna Erzsébet nővér és tanárnő, a Vakok Batthyany László Római Katolikus Gyermekotthona Óvoda, Általános Iskola igazgatója.

olvasmányt (*Regula*, oblátusirodalom) adott „útravalónak”. A kolostorhoz tartozás esetenkénti lelki gyakorlaton, a pannonthalmi Szent Három Napon, húsvéton, vagy egyéni lelki napokon történő részvétel során valósulhatott meg. A közösségi, a szervezeti (rendszeres) élet lehetetlen volt. A tanúságtételek egyértelművé teszik: a szellemi-lelki közösség, az „idetartozás tudata” a „szabálytalanság” ellenére is sok lelki örömet és belső biztonságot ajándékozott a külső testvéreknek.

Legányi Norbert főapáti szolgálata éveiből általa felvett oblátát eddig nem tudunk igazolni. Visszavonulása után Székesfehérváron kezd oblátákat felvenni, öt oblátát említ, akik közül máig név szerint Tarzícia, Blandina, Skolasztika és Perényi Zsuzsa – akinek oblátája neve is Zsuzsanna – ismert, az ötödik még nem. Az viszont ismeretes, hogy Szunyogh Xavér, Juhász Gergely, Sólymos Szilveszter és Iróffy Huba illegális oblátus-/oblátafelvételeit támogatta, hallgatólagosan elfogadta, megáldotta. Személyében, azaz „a pannonthalmi főapát” szolgálata révén fogta össze a rendtársai által felvett oblátusokat, Szvoboda József, Adalbert testvért (Pozsony, Csehszlovákia), több felvidéki magyar paptestvért, sőt nagy szeretettel a huysburgi (Német Demokratikus Köztársaság) oblátát, Karin Alms testvért is, aki egyúttal összekötötte Pannonthalmát Pozsonnyal, Magdeburggal, és a Zarevbrodban, illetve Russében élő bulgáriai bencés nővérekkel.

Az *Obláció* szerkesztője felkérésére írt dolgozatom még nem tekinthető véglegesnek, a kutatás még folytatódik. Kérem testvéri segítségüket, ha valaki ehhez, vagy ezen túl még adatokkal tud szolgálni, segítsen, írja meg. Előre is hálásan köszönöm.

Irodalom

Forrai Márta: *A magyarországi bencés oblátusintézmény története Szent István korától 1950-ig*, 1991. (kézirat)

Puskely Mária, *Keresztény szerzetesség*, Történelmi kalauz I–II., Bencés Kiadó, Bp., 1995.

Puskely Mária, *A keresztény szerzetesség történeti fogalomtára*, Bp., Kairosz, 2006.

Sárosi Attila Pál: *A bencés obláció*, *Vigilia* 2005/9, 720–722.